

การศึกษาการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของชุมชนบางกะเจ้า
THE STUDY FOR BANGKACHAO COMMUNITY SUSTAINABLE
CONGLOMERATION

พรชัย ศุภวิทิตพัฒนา
PORNCCHAI SUPAVITITPATTANA
วิจิตต์ศรี สงวนวงศ์
VIJITSRI SANGUANWONGSE
ณคุณ ธรณินิธิญาณ
NAKHUN THORANEENITIYAN
อรรถพล สืบพงศ์กร
AUTTAPOL SUEBPONGSAKORN
พิมพ์พร โสววัฒนกุล
PHIMPHORN SOWAWATTANAKUL
กนกอร สีมานนท์
KANOKON SEEMANON
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
KASETSART UNIVERSITY
กรุงเทพมหานคร
BANGKOK

รับบทความ : 11 กันยายน 2563 /ปรับแก้ไข : 21 มีนาคม 2564 /ตอบรับบทความ : 25 มีนาคม 2564

Received : 11 September 2020 /Revised : 21 March 2021 /Accepted : 25 March 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการรวมกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ วิเคราะห์การดำเนินการพัฒนาเครือข่าย และข้อจำกัดของกลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นในพื้นที่บางกะเจ้า เป็นการศึกษาในขั้นต้นโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เริ่มด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร และคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงจาก 6 ตำบล รวม 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ได้รับความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ประสบความสำเร็จ เกิดจาก 1) มีความชัดเจนของวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง 2) มีการควบคุมโดยกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นทางการ 3) เป็นความร่วมมือทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก 4) ดำเนินการภายใต้กฎระเบียบเฉพาะหรือพระราชบัญญัติในการจัดตั้งกลุ่มและแบบบูรณาการร่วมกัน และ 5) จัดโครงสร้างฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการแบบเป็นทางการ

คือ คัดเลือกโดยสมาชิก ดำเนินการเป็นไปตามมติที่ประชุมใหญ่ มีคณะกรรมการติดตามตรวจสอบ และมีโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบของกลุ่มที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของทรัพยากรและทุน ซึ่งขึ้นอยู่กับสมาชิกและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีความเข้าใจในการดำเนินการ มีความเชี่ยวชาญและความซื่อสัตย์สุจริต สำหรับกลุ่มพื้นที่บางกะเจ้า พบว่า 1) มีการจัดตั้งกลุ่ม 3 แบบ คือ หน่วยงานภายนอกเข้ามาส่งเสริม การรวมตัวกันเอง และการรวมตัวเพื่อสร้างช่องทางในการรับความช่วยเหลือ 2) การพัฒนาเครือข่าย จะต้องมีการจัดการที่มีความรู้ความสามารถ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจุดเด่นด้านผลิตภัณฑ์และกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ และความร่วมมือที่เกิดจากความเข้าใจ และเห็นถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และ 3) มีข้อจำกัดในเรื่องความชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินการ นำไปสู่การไม่สามารถตอบโจทย์สมาชิก ไม่เกิดผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคมที่ตรงกับความต้องการของสมาชิก ดังนั้นการจัดการในพื้นที่บางกะเจ้าจึงควรปรับโครงสร้างการปกครองเป็นรูปแบบเขตปกครองท้องถิ่นพิเศษ

คำสำคัญ : การรวมกลุ่ม, การพัฒนาความเข้มแข็ง, ชุมชนบางกะเจ้า, โครงสร้างการปกครอง

ABSTRACT

This research aimed to study the characteristics of successful conglomerations in Thailand. The operations, the network developments, and the limitations of Bangkachao conglomerates were analyzed by using qualitative analysis, starting with documentary research. There was a total of seventeen specific data providers from six subdistricts. The semi-structured interview which is ceremonious by three experts was used as a tool to collect data, then the data obtained were analyzed.

The research found that the successful conglomerates were from 1) the precise objectives of the establishment, 2) the control from formal regulations, 3) the cooperation, the connections of outside networks, 4) the operation under specific regulations or acts relating to establishments and integrations, and 5) the establishment of formal administrations and managements by selecting members according to general meeting resolution, monitoring committee and having different responsibility structures among groups with different resources and capitals. In the study of Bangkachao conglomerates, it was found that 1) there were three types of conglomerate establishment, the ones with supporting from outside organizations, being self-establishment, and creating ways to receive supports, 2) the development of network required knowledgeable and selfless managements, distinctive products, effective activities and, understanding and selfless cooperation, lastly, 3) the limitations from the unclear objectives and operation directions would lead to the unresolved problems, no economic and social benefits for members. Therefore, the Bangkachao management and adjust the structure should be conducted as a special local administrative area.

Keywords : Conglomeration, Strength development, Bangkachao community, The governing structure

บทนำ

การรวมกลุ่มเป็นแนวทางหนึ่งในการที่จะช่วยเพิ่มผลประโยชน์แก่องค์การธุรกิจหรือกลุ่มที่ขาดความสามารถในการแข่งขันหรือมีทรัพยากรที่ไม่เพียงพอผ่านการเชื่อมโยงทักษะและสินทรัพย์ร่วมกัน และช่วยยกระดับการเข้าถึงตลาดรวมทั้งเพิ่มโอกาสจากความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกัน การรวมกลุ่มสามารถดำเนินการได้

ในหลายรูปแบบ เช่น การสร้างพันธมิตรเชิงกลยุทธ์ การสร้างเครือข่ายธุรกิจ การสร้างเครือข่ายคุณค่า หรือการรวมกลุ่มสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเพื่อทำหน้าที่แก้ปัญหาในด้านการทำกินและปัญหาที่สมาชิกแต่ละคนไม่สามารถแก้ไขเองได้ตามลำพัง ทั้งนี้การเริ่มต้นกลุ่มจะต้องมีลักษณะประการหนึ่งร่วมกันคือความตั้งใจในความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มและความชัดเจนในความต้องการพัฒนาตนเองและกลุ่มร่วมกัน ความร่วมมือที่กล่าวไปข้างต้นจะประสบความสำเร็จได้หรือไม่จำเป็นต้องพิจารณาพร้อมกับปัจจัยแวดล้อมอื่น เพราะรูปแบบของการสร้างความร่วมมือเป็นเพียงจุดเริ่มต้นในการสร้างเครือข่ายเท่านั้น ซึ่งต้องพิจารณาถึงการสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายหลังจากที่ได้มีการจัดตั้งกลุ่มแล้ว ได้แก่ การกำหนดโครงสร้างการบริหารกลุ่มที่ชัดเจน การมีทีมผู้นำกลุ่มที่มีความรู้ มีวิสัยทัศน์ สร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากสมาชิกกลุ่มได้อย่างต่อเนื่อง (Tumma, 2014, p. 164; Markmit & Suksawat, 2017, p. 103)

อย่างไรก็ตาม การจะรวมกลุ่มในรูปแบบใดย่อมต้องพิจารณาถึงลักษณะของพื้นที่ ชุมชน ประชากร วิธีการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ ตลอดจนปัจจัยแวดล้อมทั้งจากภายในและภายนอกองค์การที่จะส่งผลต่อรูปแบบของการรวมกลุ่มที่เหมาะสม ดังเช่น “คังบางกะเจ้า” เป็นพื้นที่เกาะรูปร่างคล้ายกระเพาะหมูขนาดใหญ่อยู่ทางทิศใต้ของกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วยพื้นที่ 6 ตำบล ได้แก่ บางกะเจ้า บางกอบัว บางน้ำผึ้ง บางยอ บางกระสอบ และทรงคะนอง มีพื้นที่ทั้งหมด 11,819 ไร่ (Greennews agency, 2019, online) พื้นที่ซึ่งมีความเป็นพื้นที่สวนอยู่มาก เป็นเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและมีการกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยและการประกอบ การพาณิชย์กรรม โดยห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนการใช้งานอาคาร มีการกำหนดหลักเกณฑ์การก่อสร้าง และห้ามกระทำการถมหรือปรับสภาพคูคลองหรือแหล่งน้ำสาธารณะ ซึ่งมีผลทำให้เกิดการตื่นขึ้นการเปลี่ยนทิศทางของน้ำหรือน้ำไม่ไหลตามธรรมชาติ ยกเว้นการก่อสร้างระบบป้องกันน้ำท่วมและระบบระบายน้ำของทางราชการ (Tosin, 2010, pp. 49-62)

ด้วยชื่อเสียงของคังบางกะเจ้าในฐานะที่เป็นปอดของกรุงเทพมหานครทำให้ผู้คนสนใจและอยากที่จะสัมผัสคังบางกะเจ้ามากขึ้น ทางชุมชนจึงได้เปิดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในปี 2547 เกิดท่าเรือขึ้นรอบบริเวณเกาะและถือเป็นการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน ตัวอย่างเช่น บริการเรือโดยสาร ให้เช่าจักรยาน และบริการรถรับจ้าง โดยเฉพาะการเปิดตลาดน้ำบางน้ำผึ้งในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ที่มีนักท่องเที่ยวหลั่งไหลมาและสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน (Thaipost, 2018, online) จุดเด่นของพื้นที่คือความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ประเพณีและวัฒนธรรมที่ผสมผสานอย่างกลมกลืนกับคนหลายเชื้อชาติซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ที่สามารถสร้างความแตกต่างให้กับบางกะเจ้าได้ ดังนั้นการดำเนินการเพื่อมุ่งสร้างผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มและสมาชิกในด้านใดด้านหนึ่งอย่างชัดเจนจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมได้อย่างยั่งยืน เช่น การพัฒนาด้านบุคลากร การแก้ปัญหาการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริหาร การพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนาการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมและยุทธศาสตร์ (Mujjalinvimut et al., 2012, p. 133) รวมถึงสวัสดิการที่ให้กับสมาชิกในกลุ่ม (Tumma, 2014, p. 164) การพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกันจากสมาชิกในเครือข่ายและการเข้าถึงองค์ความรู้นอกเครือข่าย การสร้างความเข้มแข็งทางการเงิน และการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์และการลดต้นทุนการผลิต (Jongwutiwes et al., 2010, p. 103; Khantongyim, 2011, p. 102; Mujjalinvimut, et al., 2012, p. 135) ตลอดจน การได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก (Samutsongkhram provincial agricultural extension office, 2011, online; Markmit & Suksawat, 2017, p. 103) ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมา การเข้ามาส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มขึ้น อาทิเช่น กลุ่มเพื่อส่งเสริมอาชีพ กลุ่มเพื่อดำเนินการตามหน่วยงานของภาครัฐ จนปัจจุบันมีกลุ่มและเครือข่ายในบางกะเจ้าอยู่เป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มดังกล่าวเป็นเพียงกลุ่มที่มีการรวมตัวกันเพื่อสร้างอาชีพภายในชุมชน และเพื่ออนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรมประเพณีและสิ่งแวดล้อมของชุมชนไว้ ซึ่งกลุ่มที่ดำเนินการในปัจจุบัน ยังไม่สร้างให้เกิดผลได้ชัดเจนนต่อชุมชนและสมาชิกในกลุ่ม ดังนั้นคำถามสำคัญในการศึกษาครั้งนี้คือการค้นหาว่าการรวมกลุ่มในพื้นที่คู้บางกระเจ้ามีลักษณะการดำเนินการและข้อจำกัดใดบ้างเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสร้างความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มของพื้นที่คู้บางกระเจ้าให้เกิดความยั่งยืนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาถึงลักษณะการรวมกลุ่มของกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ
2. วิเคราะห์การดำเนินการ การพัฒนาเครือข่าย และข้อจำกัดของกลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นในพื้นที่บางกระเจ้า

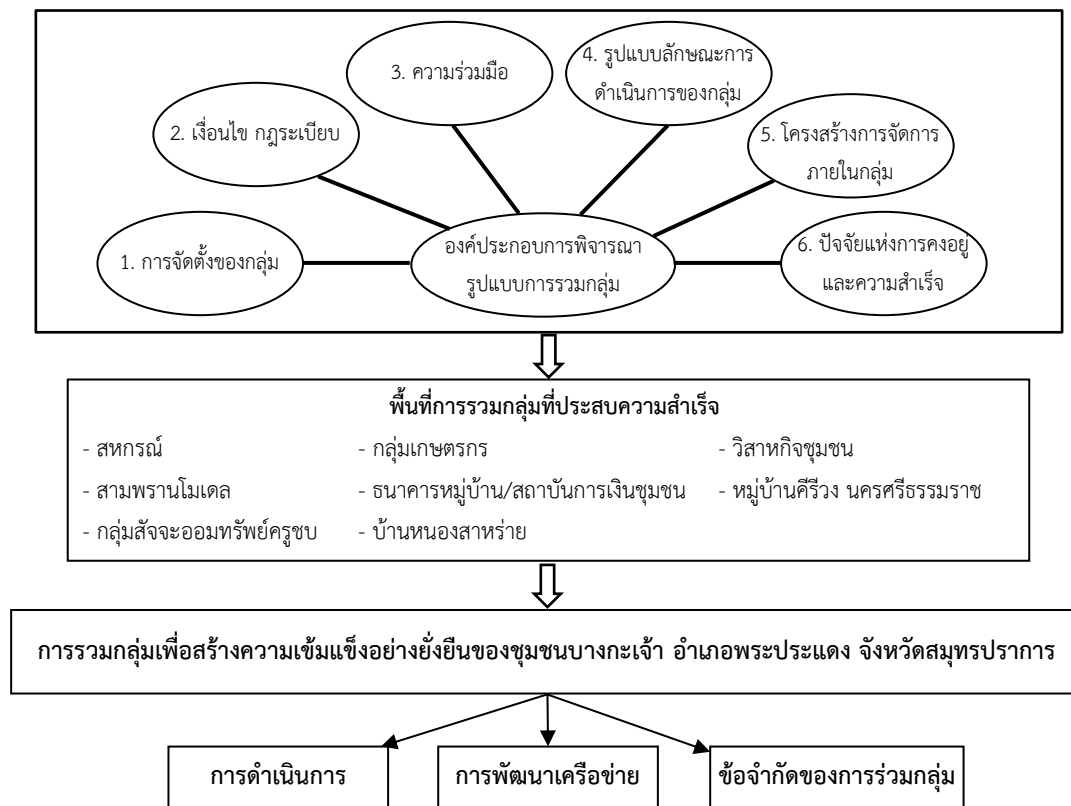
ประโยชน์การวิจัย

1. ทราบถึงลักษณะการดำเนินการ ปัจจัยแห่งการคงอยู่และความสำเร็จของกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ
2. ทราบถึงลักษณะการรวมกลุ่ม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มในพื้นที่บางกระเจ้า
3. เข้าใจข้อจำกัดการดำเนินการ พัฒนาเครือข่าย นำไปสู่ข้อเสนอแนะการเพิ่มประสิทธิภาพการรวมกลุ่ม เพื่อความเข้มแข็ง และแนวทางรูปแบบการรวมกลุ่มที่เหมาะสม ยั่งยืน ให้กับชุมชนได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องตั้งแต่การเริ่มต้นเกิดความร่วมมือของกลุ่ม สามารถเกิดได้ทั้งจากการได้รับการส่งเสริมเงินทุนเริ่มต้น ให้ความรู้และสนใจในการรวมกลุ่มจากหน่วยงานภายนอก (Sirijampha & Liengjindathaworn, 2008, p. 85) เป็นการเริ่มสร้างเครือข่ายจากธุรกิจกลุ่มเล็กภายในกลุ่มแล้วค่อยขยายการพัฒนาไปสู่ธุรกิจที่ใหญ่ขึ้น มีการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปแต่มั่นคง (Khanthongyim, 2011, p. 102) การพิจารณาจากปัจจัยจากภายนอกที่ส่งผลต่อรูปแบบของการรวมกลุ่ม เช่น กลไกการตลาดโครงสร้างการแข่งขัน อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนของรัฐบาลและสถาบันที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายเกิดจากการร่วมมือกันของทุกฝ่ายในการดำเนินการของกลุ่ม ตลอดจนอุปสรรคของกฎระเบียบที่ส่งผลต่อการดำเนินการของกลุ่ม (Samutsongkhram provincial agricultural extension office, 2011, online) จึงได้นำประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพิจารณาแบบของกลุ่มและทำการสังเคราะห์สรุปเอกสารที่เกี่ยวข้อง จำแนกเป็น 6 องค์ประกอบ ดังนี้คือ 1) การจัดตั้งของกลุ่ม (Cooperative promotion department, n.d., online; Sanitpol, 2018, online; Secretariat office of community enterprise promotion board, n.d., online; Manakul, 2014, pp. 48-49; Navarach, 2013, p. 44; Chaingka, 2018, online) 2) เงื่อนไขกฎระเบียบ (Cooperative promotion department, n.d., online; Sanitpol, 2018, online; Secretariat office of community enterprise promotion board, n.d., online; Manakul, 2014, p. 46; Janekarn, 2002, p. 93; Putrakul, 2009, online) 3) ความร่วมมือ (Cooperative promotion department, n.d., online; Janekarn, 2002, p. 93; Pudmak, 2015, pp. 127-128; Navarach, 2013, p. 50) 4) รูปแบบลักษณะการดำเนินการของกลุ่ม (Pudmak, 2015, p. 97; Pongpis, 2005, p. 198; Yokanit & Sungraksa, 2010, p. 135; Pongpis, 2005, p. 134; Navarach, 2013, p. 49) 5) โครงสร้างการจัดการภายในกลุ่ม (Cooperative promotion department, n.d., online; Juntawongsri, 2004, p. 88; Sukhonthajitt, 2008, p. 91; Wannaporn, Boonprakarn, & Tepsing,

2018, p. 33) 6) ปัจจัยแห่งการคงอยู่และความสำเร็จ (Phromasaka-NaSakornnakorn & Sangkarat, 2014, p. 118; Rohitsathien, 2006, p. 253; Phromasaka-NaSakornnakorn & Sangkarat, 2014, pp. 112-113; The office of agriculture economics, 2014, online; Nakhonratchasima community office, n.d., online; Pudmak, 2015, p. 97) มากำหนดเป็นกรอบในการศึกษา ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาในขั้นต้น (Primary study) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ดำเนินการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างข้อสรุปจากกรอบองค์ประกอบการพิจารณา รูปแบบการรวมกลุ่ม 6 องค์ประกอบ นำเสนอในภาพที่ 1 และรวบรวมข้อมูลกรณีศึกษาการรวมกลุ่มที่ประสบความสำเร็จโดยใช้วิธีการวิเคราะห์กรณีศึกษา (Case study) ภายใต้กรอบองค์ประกอบการพิจารณา รูปแบบการรวมกลุ่มในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีผู้เคยศึกษาไว้ในอดีต ได้แก่ สหกรณ์ (Cooperative promotion department, n.d., online) กลุ่มเกษตรกร (Sanitpol, 2018, online) วิสาหกิจชุมชน (Phromasaka-NaSakornnakorn & Sangkarat, 2014, p. 118) สามพรานโมเดล (Navarach, 2013, pp. 44-50) ธนาคารหมู่บ้าน/สถาบันการเงินชุมชน (Manakul, 2014, pp. 48-49) หมู่บ้านคีรีวง นครศรีธรรมราช (Sukhonthajitt, 2008, p. 91) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ครูชบ (Pudmak, 2015, p. 97; Putrakul, 2009, online) บ้านหนองสาหร่าย (Chaingka, 2018, online)

2. ดำเนินการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

2.1 การสำรวจข้อมูลความเห็นรูปแบบการรวมกลุ่มที่เหมาะสมกับกลุ่มประชากร คือคนในพื้นที่บางกะเจ้า คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงตัวแทนกลุ่มที่มีบทบาทเป็นผู้นำหรือเป็นผู้มีความสามารถสะท้อนข้อมูล ลักษณะการดำเนินการ ความสำเร็จ และความคิดเห็นต่อกลุ่มที่มีการดำเนินการหรือจัดตั้งขึ้นแล้วในพื้นที่บางกะเจ้า อย่างน้อย 1 กลุ่ม จากทั้ง 6 ตำบล จำนวน 17 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นข้อคำถามตามกรอบองค์ประกอบการพิจารณารูปแบบการรวมกลุ่ม 6 องค์ประกอบ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด เสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของข้อคำถามและให้ความเห็นชอบเพิ่มเติม จำนวน 3 คน

2.3 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่บางกะเจ้าในช่วงเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561 โดยแบ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 17 คนเป็น 3 กลุ่มย่อย และนำมาตรวจสอบและเปรียบเทียบความสอดคล้องของข้อมูล

2.4 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) ร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปการดำเนินการ การพัฒนาเครือข่าย และข้อจำกัดของการรวมกลุ่มในพื้นที่ชุมชนบางกะเจ้า

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารูปแบบความร่วมมือและการรวมกลุ่มจากกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ มีดังนี้

1.1 การจัดตั้งกลุ่ม เกิดจากการมีความชัดเจนของวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง โดยมีความเห็นชอบร่วมกันของกลุ่มคนที่ประสบปัญหาคล้ายคลึงกัน จึงมารวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพหรือตอบสนองความต้องการบางอย่างของสมาชิกหรือคนในชุมชน การจัดการระบบการผลิตและบริโภค ในชีวิตประจำวันที่ชุมชนทำได้เอง และส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน นอกจากนี้ บางกลุ่มมีจุดมุ่งหมายในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาด้านเงินทุน หนี้สิน ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและทำให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้รับผลกระทบอย่างมาก

1.2 เงื่อนไขกฎระเบียบ มีการควบคุมโดยกฎระเบียบข้อบังคับเป็นทางการ เช่น พระราชบัญญัติสหกรณ์ กฎหมายข้อบังคับระเบียบของกลุ่มเกษตรกร ระเบียบและคำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนหรือร่างพระราชบัญญัติสถาบันการเงินชุมชน เป็นต้น และมีกลุ่มที่มีการควบคุมไม่เป็นทางการ เช่น กรณีของหมู่บ้านศิริวงษ์ที่อาศัยการควบคุมจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติ หรือการออกกฎระเบียบของกลุ่มเอง เช่น หลักคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ต่อกัน ความเสียสละและอดทน การมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และเพื่อนสมาชิก ความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความไว้วางใจกันของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ครูชบ

1.3 ด้านความร่วมมือ มี 3 ลักษณะ คือ 1) แบบเป็นทางการโดยมีการรับรองหรือเห็นชอบการเข้าร่วมเป็นสมาชิกจากผู้มีอำนาจ 2) แบบไม่เป็นทางการจากการอาศัยความสัมพันธ์แบบเครือญาติหรือการเป็นคนในชุมชน และ 3) ขยายความร่วมมือสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งและมั่นคงให้กับกลุ่ม การดำเนินการร่วมมือกับเครือข่ายอื่นภายนอก ดังกรณีของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ครูชบที่มีความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายที่จัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด กองทุนบัตรสุขภาพประจำหมู่บ้าน กองทุนยาประจำหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ประจำหมู่บ้าน กองทุนสวัสดิการประจำหมู่บ้าน หรือกรณีสามพรานโมเดลที่มีการสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรมการค้าภายใน กรมพัฒนาที่ดิน

1.4 รูปแบบลักษณะการดำเนินการของกลุ่ม 2 รูปแบบหลัก ได้แก่ รูปแบบมีขอบเขตเฉพาะ ดังกรณีธนาคารหมู่บ้านหรือสถาบันการเงินชุมชน หรือกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่เน้นการให้บริการทางการเงินระดับชุมชนแก่สมาชิก และรูปแบบที่มีขอบเขตกว้าง เป็นการดำเนินการแบบบูรณาการร่วมกันเพื่อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของชุมชน มีการสร้างความร่วมมือด้านการตลาด การพัฒนาสินค้า ระบบฐานข้อมูล และการพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือการสร้างตลาดกลางโดยเริ่มจากการรวมทุนและรับซื้อผลผลิตของสมาชิก นอกจากนี้ ยังมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล การร่วมกันวางแผนการผลิต วางแผนการตลาดเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและความเข้มแข็งของกลุ่ม การพัฒนาความรู้ทางการตลาดและวิชาการให้กับสมาชิกและการเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินการแก้ปัญหาความเดือดร้อน พัฒนาตนเองและความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดียิ่งขึ้น

1.5 โครงสร้างการจัดการภายในกลุ่ม มีทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กรณีที่เป็นทางการจะมีฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการที่ชัดเจน กำหนดโครงสร้างฝ่ายบริหารที่ต้องมาจากการคัดเลือกของสมาชิก ขอบเขตอำนาจการดำเนินการของฝ่ายบริหารต้องเป็นไปตามมติที่ประชุมใหญ่ มีคณะกรรมการทำหน้าที่ในการตรวจสอบฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการของกลุ่ม ดังกรณีของสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร ธนาคารหมู่บ้านหรือสถาบันการเงินชุมชน สอดคล้องกับการดำเนินการภายใต้กฎระเบียบเฉพาะหรือพระราชบัญญัติในการจัดตั้งกลุ่ม ในขณะที่กลุ่มที่ไม่กำหนดเป็นทางการ ดังเช่นวิสาหกิจชุมชนจะมีโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบของกลุ่มแตกต่างกันตามความเหมาะสมของทรัพยากรคนและทุนของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น หรือกรณีหมู่บ้านศีรีวงนครศรีธรรมราชที่ไม่มีระบบประธานหรือกรรมการกลุ่มแต่ทุกครอบครัวมีความเท่าเทียมกัน จากการที่กลุ่มเกิดขึ้นจากวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและระบบเครือญาติจึงมีความสามัคคีกันสูง

1.6 ปัจจัยแห่งการคงอยู่และความสำเร็จ ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคลทั้งสมาชิกและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ต้องมีความเข้าใจในการดำเนินการของกลุ่ม ผู้นำที่มีความสามารถความเชี่ยวชาญและความซื่อสัตย์สุจริต ปัจจัยด้านการบริหารจัดการที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม การได้รับการสนับสนุนที่จากรัฐและหน่วยงานภายนอกที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การพัฒนาคุณภาพของสินค้าและนวัตกรรมในการผลิตของกลุ่ม การมีแผนพัฒนาที่ทำให้กลุ่มเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถตอบสนองความต้องการที่สอดคล้องกับบริบทของสมาชิกและชุมชน

2. ผลการศึกษารูปแบบความร่วมมือและการรวมกลุ่มในพื้นที่บางกะเจ้า มีดังนี้

2.1 การดำเนินการของกลุ่ม แบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) หน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามาส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวขึ้น เช่น การสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน ตำบลบางยอ 2) การรวมตัวกันของสมาชิกที่มีวิถีการดำเนินชีวิตใกล้เคียงกัน เช่น กลุ่มเกษตรกรของตำบลบางกอบัว มีการรวมตัวกันเองอยู่แล้วก่อนที่จะจัดตั้งกลุ่มขึ้นในปี 2552 อย่างเป็นทางการ 3) การรวมตัวกันสร้างช่องทางในการรับความช่วยเหลือ เช่น กลุ่มเกษตรกรของตำบลบางกอบัวที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับการสนับสนุนจากรัฐ และ 4) การแก้ปัญหาในชุมชน เช่น กลุ่มรักษาศีรีวงนครศรีธรรมราชในตำบลทรงคนองที่เริ่มจัดตั้งขึ้นเป็นกลุ่มอาชีพ เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนยารักษาโรคผิวหนัง ทั้งนี้การดำเนินการของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นแล้วจะอยู่ภายใต้ระเบียบที่ถูกกำหนดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ แต่จะเป็นเพียงแนวปฏิบัติที่สร้างขึ้นจากการตกลงของสมาชิก โดยครอบคลุม 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ระเบียบเกี่ยวกับเงื่อนไขการครอบครองที่ดิน 2) ระเบียบเกี่ยวกับการรักษาสีทึบให้แก่นกในชุมชน 3) ระเบียบเกี่ยวกับค่าบริการขายสินค้าในพื้นที่ชุมชน 4) ระเบียบเกี่ยวกับคุณสมบัติและขอบข่ายหน้าที่ของบุคลากรฝ่ายบริหารของกลุ่ม และ 5) แนวปฏิบัติทั่วไปของสมาชิกในกลุ่ม

จากการที่ไม่มีระเบียบข้อกำหนดของกลุ่มที่เป็นทางการ ทำให้ลักษณะความร่วมมือของกลุ่มในบางกะเจ้าส่วนใหญ่ยังเป็นกลุ่มที่ไม่มีแผนดำเนินการที่กำหนดขึ้นให้เป็นแนวปฏิบัติของกลุ่มที่เป็นทางการ แต่เป็นการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะ เช่น การรวมกลุ่มเพื่อต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์และศักยภาพในการผลิตสินค้า หรือเพื่อสร้างผลประโยชน์กับตัวเองและชุมชน เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องพันธุ์พืช การจัดตั้งกลุ่มจิตอาสา และการรวมกลุ่มเพื่อเป็นช่องทางเข้าถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ ยังมีความร่วมมือในอีกลักษณะคือยังไม่เกิดการรวมเป็นกลุ่มขึ้นแต่มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเป็นครั้งคราว เนื่องจากสมาชิกยังมีความเห็นที่ไม่ตรงกันในเรื่องการจัดการงบประมาณและข้อตกลงเกี่ยวกับผลประโยชน์ เมื่อพิจารณาในด้านรูปแบบการดำเนินการของกลุ่มที่เกิดขึ้นในชุมชนยังมีความหลากหลาย โดยแบ่งตามลักษณะของการดำเนินกิจกรรมได้ 4 ลักษณะ คือ 1) การเงินเป็นหลัก เช่น ตำบลบางยอที่ให้สมาชิกสามารถถือหุ้นและได้รับเงินปันผลได้ หรือการรวมกลุ่มเพื่อแบ่งปันผลตอบแทนให้กับผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรมในตำบลบางกะเจ้า 2) ผลประโยชน์ของชุมชนเอง เช่น การร่วมมือระหว่างกันเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูความเป็นธรรมชาติควบคู่กับการพัฒนาการท่องเที่ยว 3) กิจกรรมกับหน่วยงานภายนอก เพื่อพัฒนาชุมชน และสร้างอาชีพให้กับสมาชิก และ 4) การช่วยเหลือความเป็นอยู่ของครอบครัวสมาชิก เช่น กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนตำบลทรงนองที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเรื่องการออมของสมาชิกเป็นหลัก โดยไม่ได้เน้นผลประโยชน์ของตัวองค์กร

ทั้งนี้ กลุ่มในชุมชนบางกะเจ้าจะมีเพียงกลุ่มใหญ่ที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 6 ตำบล และกระจายการดูแลไปในแต่ละตำบล โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยที่มีการจัดโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจนและเป็นทางการ ถึงแม้จะไม่มีข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เป็นทางการรองรับ แต่จะมีคณะกรรมการและที่ปรึกษาจากทุกตำบล สำหรับกลุ่มย่อยในแต่ละตำบลไม่ได้มีแนวทางกล่าวกำหนดไว้ตายตัว โครงสร้างของกลุ่มย่อยจะมีความแตกต่างกันไปตามหน้าที่และกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม เช่น หากเป็นกลุ่มในด้านจิตอาสาอาจจะไม่มีโครงสร้างตำแหน่งที่กำหนดชัดเจน แต่หากเป็นกลุ่มที่มีผลประโยชน์ เช่น กลุ่มโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon, One Product : OTOP) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรายได้จากการขายสินค้าจะมีการกำหนดตำแหน่งประธาน รองประธาน กรรมการ เลขานุการ และเหรัญญิกที่ชัดเจน

2.2 การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มในพื้นที่บางกะเจ้าให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องประกอบด้วย 1) ฝ่ายจัดการทั้งผู้นำและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ตัวผู้นำกลุ่มที่จะต้องมีความทุ่มเทอย่างต่อเนื่องและได้รับการยอมรับ เชื่อใจ เชื่อมั่นจากสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชนจึงจะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้ 2) การจัดการทรัพยากรของกลุ่มที่ต้องเป็นทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างให้ผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมของกลุ่มเกิดจุดเด่นในการดำเนินการ ทั้งนี้ หากกลุ่มมีการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จแล้วจะยิ่งเป็นแรงผลักดันให้การปฏิบัติงานต่อไปมีผลการดำเนินการที่ดียิ่งขึ้น และ 3) การให้ความร่วมมือของสมาชิก โดยความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยการให้ความร่วมมือของสมาชิก ซึ่งลักษณะสำคัญหนึ่งที่จะทำให้เกิดความร่วมมือได้นั้น จะมาจากความเข้าใจและเห็นถึงผลประโยชน์ที่ตัวสมาชิกเองจะได้รับจากการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม

2.3 ข้อจำกัดในการสร้างที่ยั่งยืนของกลุ่มในพื้นที่บางกะเจ้า คือ ความชัดเจนในวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินการของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น ซึ่งหลายกลุ่มมาจากแรงผลักดันภายนอกหรือกลุ่มที่รวมตัวเพื่อตอบโจทยความต้องการของสมาชิกกลุ่มที่มีความหลากหลาย จึงทำให้วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มไม่ชัดเจน ประกอบกับลักษณะกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นส่วนใหญ่เกิดขึ้นในลักษณะของกลุ่มที่มีรูปแบบไม่เป็นทางการเป็นหลัก จึงยังทำให้ไม่มีการดำเนินกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมและขาดความต่อเนื่อง กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นจึงไม่ตอบโจทยสมาชิกหรือไม่สร้างให้เกิดผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคมที่ตรงกับความต้องการของสมาชิก นำมาซึ่งความร่วมมือของสมาชิกที่ลดลงในภายหลัง นอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องโครงสร้างการปกครองของพื้นที่ โดยตัวแทนผู้ให้สัมภาษณ์

เห็นว่าการปรับโครงสร้างการปกครองเป็นรูปแบบเขตปกครองท้องถิ่นพิเศษจะมีความเหมาะสมกับการจัดการในพื้นที่บางกะเจ้ามากกว่า ซึ่งจะทำให้การจัดการในภาพรวมของทั้งคุ้งบางกะเจ้าตั้งแต่ระบบนิเวศ เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาวิถีชีวิตของคนในชุมชนสามารถพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมและเอื้อต่อการจัดการพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ลักษณะการรวมกลุ่มของกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ในการจัดตั้งกลุ่ม เกิดจากการมีความชัดเจนของวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง โดยเงื่อนไขกฎระเบียบ ความร่วมมือ และโครงสร้างการจัดการ มีลักษณะแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการขยายความร่วมมือไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งและมั่นคงในรูปแบบที่มีขอบเขตเฉพาะ และมีขอบเขตกว้าง และมีปัจจัยด้านบุคคลและการบริหารจัดการที่สอดคล้องและตอบสนองบริบทของสมาชิกและชุมชน จึงกล่าวได้ว่าการเน้นระบบการจัดการตามเป้าประสงค์ที่เด่นชัด จะส่งผลให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มที่มีความมั่นคงอย่างสมบูรณ์ได้จริง โดยวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพคือเพื่อส่งเสริมให้ครัวเรือนสมาชิกชุมชนมีการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และก่อให้เกิดรายได้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถในการผลิต การตลาด และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อก้าวไปสู่การเป็นผู้ประกอบการชุมชน และเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านสมาชิกตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับกลุ่ม ควรทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน (Community Development Department, 2017, p. 10, 19) ดังที่กระทรวงมหาดไทย (Ministry of Interior, 2014, pp. 7-10) ได้เปรียบว่าเป็นเสมือนกุญแจสำคัญให้ชุมชนได้นำไปคิดร่วมกัน และนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลนำไปสู่ภูมิคุ้มกัน มีระบบการสร้างเครือข่ายการเชื่อมโยงที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ให้มีคุณภาพในสภาพแวดล้อมที่ต่ออย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งผลการวิจัยของ จันทนา อินทิม (Inthachim, 2020, p. 116) ปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนในการจัดการชุมชนเข้มแข็ง มีวิธีการจัดการคือ วางแผน และกำหนดเป้าหมายชัดเจน การจัดการองค์การโดยการแบ่งงานตามความถนัด

การดำเนินการโดยภาพรวมเกิดจากการรวมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ มีรูปแบบและที่มาของการจัดตั้งที่แตกต่างกัน ลักษณะของกลุ่มในชุมชนไม่มีการกำหนดระเบียบแนวทางการดำเนินการกลางร่วมกันเป็นทางการ ทำให้ความสัมพันธ์และการดำเนินการภายในกลุ่มอาศัยความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มและการสนับสนุนจากภายนอกของกลุ่มเป็นหลัก ขัดแย้งกับแนวทาง การรวมกลุ่มของกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่าควรเริ่มสร้างเครือข่ายจากธุรกิจกลุ่มเล็กจากภายในก่อนแล้วจึงพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปแต่ให้เกิดความมั่นคง จึงสะท้อนถึงผลที่เกิดขึ้นต่อการดำเนินงานของหลายกลุ่มในพื้นที่บางกะเจ้าที่ไม่มีการดำเนินการในระยะยาวหรือมีความสัมพันธ์ของกลุ่มที่ค่อย ๆ ลดลงเมื่อปัจจัยแวดล้อมในพื้นที่บางกะเจ้าเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งชนากร สังเขป (Sangkha, 2013, pp. 40-55) ได้เสนอว่าการพัฒนาชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญและเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าที่จะต้องครอบคลุมขีดความสามารถในการพัฒนาความมั่นคงพื้นฐานของคนให้มีความเป็นปึกแผ่นของชุมชนและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการมีส่วนร่วมและร่วมมือกันผนวกเข้ากับความต้องการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

การพัฒนาเครือข่ายการรวมกลุ่มในพื้นที่บางกะเจ้าให้ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องประกอบด้วยปัจจัยด้านความสามารถของผู้นำและบุคลากรฝ่ายจัดการ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกเป็นแรงเสริมสำคัญที่ต้องเน้นการพัฒนาทักษะและนวัตกรรมของกลุ่ม ซึ่งกรมพัฒนาชุมชน (Community Development Department, 2017, p. 21) เสนอว่ากิจกรรมของกลุ่มถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้กลุ่มมีชีวิต บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้กลุ่มมีแผนและดำเนินกิจกรรมตามแผนอย่างต่อเนื่อง และสมำเสมอโดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดความร่วมมือและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคง และงานวิจัยของจันทนา อินทิม (Inthachim, 2020, p. 116)

ค้นพบว่า การนำองค์การโดยมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความรู้ ความสามารถ เสียสละ ประสานงานหน่วยงานภายในและภายนอกได้ และการประเมินการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน และรูปแบบของการจัดการชุมชนเข้มแข็งคือ การมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง กระบวนการเรียนรู้ ผู้นำ และเครือข่ายความร่วมมือ

ข้อจำกัดในการรวมกลุ่มในพื้นที่บางกะเจ้าที่สำคัญคือ ความชัดเจนในวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินการของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น และข้อจำกัดด้านการใช้พื้นที่ที่ต้องให้ความสำคัญกับการจัดการเชิงนิเวศ ทำให้ลักษณะโครงสร้างการปกครองของพื้นที่บางกะเจ้านี้เหมาะสมกับรูปแบบเขตปกครองท้องถิ่นพิเศษ ทั้งนี้อาจเกิดจากนโยบายของส่วนกลางที่เน้นและให้ความสำคัญเพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักรู้ต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่จำเป็นต้องรักษาให้คงอยู่ในพื้นที่ไปได้อย่างยาวนานและเกิดสมดุลของระบบนิเวศที่เหมาะสม โดยสมคิด เลิศไพฑูรย์ (Lertpaitoon, 1998., online) ได้อธิบายว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเป็นการจัดตั้งขึ้นให้มีหน้าที่รับผิดชอบจัดทำบริการสาธารณะนอกเหนือไปจากราชการส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาคจึงเป็นเรื่องที่สมควรอย่างยิ่ง แต่ทั้งนี้ความแตกต่างในเรื่องลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ การดำเนินชีวิตของประชาชน จำนวนประชากร ฯลฯ จึงมักจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ซึ่งงานวิจัยของพระปลัดสุระ ญาณธโร (จันทัก) และอรพิน ปิยะสกุลเกียรติ (Chanthuek & Piyasakulkiet, 2018, p. ii) พบว่า การปลูกจิตสำนึกรับผิดชอบในการอนุรักษ์ วัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่นยังมีน้อยในการรักษาสืบต่อไปเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ท้องถิ่น เสริมสร้างทัศนคติเกี่ยวกับความเสียสละส่วนตัวเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม หากความโดดเด่นของชุมชนตนเองเพื่อนไปต่อยอดในการสร้างผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานสากลและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและเกิดความยั่งยืน โดยการดำเนินการทั้งหมดภายใต้อุดมการณ์เดียวกันและเกิดความเข้มแข็งขึ้นหนึ่งเดียวกันของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งหรือการรวมกลุ่มที่เหมาะสมสำหรับชุมชนบางกะเจ้า คณะผู้ศึกษาวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ดังนี้

1. การรวมกลุ่มของคนในพื้นที่จะต้องหาสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นหรือมีความได้เปรียบในพื้นที่ เช่น วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเกษตร และผลิตภัณฑ์ เป็นต้น โดยให้คนในพื้นที่ได้เลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งมีหลากหลาย เช่น กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ องค์กรการเงินชุมชนกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ หรือกลุ่มการผลิตอื่น ๆ เป็นต้น เพื่อให้กระบวนการกลุ่มดำเนินไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป ทั้งนี้ ยังจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านความรู้และแหล่งทุนอย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาหนึ่งจนกลุ่มเกิดความเข้มแข็ง
2. การรวมกลุ่มของคนในชุมชนจะต้องเริ่มต้นจากความต้องการของคนในพื้นที่เป็นหลัก ไม่ควรมีการชี้นำจากภายนอก ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มได้อย่างยั่งยืนจากการที่สามารถต้องสนองต่อลักษณะวิถีชีวิต ลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มได้อย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินโครงการวิจัยภายใต้ โครงการเสริมสร้างบางกะเจ้าสู่ความยั่งยืน ปีงบประมาณ 2561 โดยการสนับสนุนจากสำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

Chaingka, R. (2018). 'Goodness Bank' Nong Sarai Subdistrict Use goodness to borrow a hundred thousand dollars to promote 'smart farmers' using new technology to reduce costs. Retrived September 19, 2018. from <https://www.thaipost.net/main/detail/14527> (In Thai)

- Chanthueck, Phralad Sura Yanatharo & Piyasakulkiat, O. (2018). *The Role of Sub District Community Organization Council for Local Economy Development in Surin Province*. Research report. Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surin Campus, Surin. (In Thai)
- Community Development Department. (2017). *Guidelines for the establishment and development of occupational groups*. Bangkok : Creative House Style. (In Thai)
- Cooperative promotion department. (n.d.). *Cooperative networks*. Retrived August 23, 2018, from http://km.cpd.go.th/pdf-bin/pdf_4203871062.pdf (In Thai)
- Greennews agency, (2019). *Environment conservation announcement on Bangkachao area over 6 subdistricts to factory and housing estate construction prohibit*. Retrived August 3, 2019, from <https://greennews.agency/?p=18762> (In Thai)
- Inthachim, C. (2020). A Strong Community Management in Line with Sufficiency Economy Philosophy: Case Study at Sufficient Economy Philosophy Learning Center, Bangpla Subdistrict, Bangphli District, Samutprakarn Province. *Journal of Administrative and Management Innovation*, 8(3), 116-127. (In Thai)
- Janekarn, S. (2002). *Palangpandin project: community business case study: Foundation for Thailand rural reconstruction movement under the Royal patronage*. Bangkok : Thai development foundation. (In Thai)
- Jongwutiwes, N., Singhalert, R., & Passago, S. (2010). Factors affecting the success of community business management in Mueang district, Roi-et province. *Rajabhat Maha Sarakham University Journal*, 4(2), 103-111. (In Thai)
- Juntawongsri, W. (2004). *Key Success factor of community enterprise in Kantrawichai, Mahasarakham province*. Thesis, Master of Economics Program in Businees Economics, Khonkean University, Khonkean. (In Thai)
- Khanthongyim, P. (2011). *Factors influencing the strength of community gathering for sustainable development: Case study of klong pryae community, Jana district, Songkhla province*. Thesis, Master of Education Program in Human Resource Development, Thaksin University, Songkhla, (In Thai)
- Lertpaitoon, S. (1998). *Spical local administration: Phuket case study*. Research report. Thammasat University, Bangkok. (In Thai)
- Manakul, T. (2014). Mechanism for efficiency enhancement and sustainability of community financial institution. *Fiscal Policy Office Journal*, 26(80), 44-49. (In Thai)
- Markmit, P., & Suksawat, A. (2017). Factors affecting the success of community development in Poonbumpen community, Phasi chareon district Bangkok. *Journal of Humanities and Social Sciences Review*, 19(2), 95-105. (In Thai)
- Ministry of Interior. (2014). *Strategic Plan, Office of the Permanent Secretary of Interior (2014-2018)*. Retrieved August 28, 2018, from [http://www.udonthani.go.th/InfoCenter/download/m9\(2\)/14.pdf](http://www.udonthani.go.th/InfoCenter/download/m9(2)/14.pdf) (In Thai)

- Mujjalinvimut, W., Rupsing, T., & Panittumrong, W. (2012). Factors that influence the participation of the Industrial operators Cluster of Ceramic Lampang. *Suan Dusit Graduate School Academic Journal*, 8(1), 129-138. (In Thai)
- Nakhonratchasima community office. (n.d.). *Saving group for production and network activities*. Retrived August 21, 2018, from <http://korat.cdd.go.th/> (In Thai)
- Navarach, A. (2013). *Sampran value-based business group project, 3rd year*. Research Report. Thailand Science Research and Innovation, Bangkok. (In Thai)
- Phromasaka-NaSakornnakorn, T., & Sangkarat, A. (2014). Development Guideline, Small and Micro Community, Enterprises, Songkhla Lake Basin. *Journal of humanities and social sciences*, 10(1), 97-122. (In Thai)
- Pongpis, S. (2005). *The thought from master plan to community enterprise*. Bangkok : Palangpunya. (In Thai)
- Pudmak, R., (2015). *Adaptation of the community welfare management : A case study of life cycle pledge-taking savings groups, Tambon Namkhaw, Amphoe Chana, Changwat Songkhla*. Thesis, Master of Political and Administrative Science Program in Public Administration, Prince of Songkhla university, Songkhla. (In Thai)
- Putrakul, K. (2009). *Saving group: saving solution in community*. Retrived August 22, 2018, from <http://www.kobsak.com/?p=2164> (In Thai)
- Rohitsathien, M. (2006). *Operation of cloth product community enterprise in Chaing mai*. Independent study, Master of Business Administration Program in Business Administration, Chaing mai University, Chaing mai. (In Thai)
- Samutsongkhram Provincial Agricultural Extension Office. (2011). *Failure of group, organization, and agriculturist institute*. Retrived August 20, 2018, from http://k-center.doae.go.th/knowledge_detail.jsp?id=1519 (In Thai)
- Sangkhap, T. (2013). *Development of Sustainable* (2nd ed.). Bangkok : Chulalongkonr University Press. (In Thai)
- Sanitpol, W. (2018). *OAE agricultural group cooperation for success “Nongkan village coffee community enterprise” establish agriculture strength*. Retriived September 19, 2018, from http://thainews.prd.go.th/website_th/news/print_news/WNEVN6105220010008 (In Thai)
- Secretariat office of community enterprise promotion board. (n.d.). *Good to know of community enterprise*. Retrived September 19, 2018, from <http://www.sceb.doae.go.th/Ssceb2.htm> (In Thai)
- Sirijampha, S., & Liengindathaworn, S. (2008). The elementaries which effect to business coordination: A case study of rice industry in Roi-et Khonkaen Mahasarakham. *Journal of Mahasarakham Rajabhat University*, 2(2), 85-92. (In Thai)
- Sukhonthajitt, P. (2008). Chapter 4 Baan Khun nam Kee-ree-wong: Self community. *Romphruek Journal* 27(1), 91-123. (In Thai)
- Thaipost. (2018). *Protect “Bang Krachao” to the forest in the middle of the largest city in Asia*. Retrieved August 28, 2018, from <https://www.thaipost.net/main/detail/10570> (In Thai)

- The office of agriculture economics. (2014). *The study of suitable agriculture household debt and financial credit amount*. Retrived August 21, 2018, from <http://www.oae.go.th/fileweb/cabinfocenters/drawer094/general/data0000/00000569.pdf> (In Thai)
- Tosin, S., (2010). *Participatory green area administration and management in the context of urbanization in Suan Khang Mahanakom project of Samutprakan province by using geographic information system (GIS)*. Independence study, Master of Science Program in Environmental management, National Institute of Development Administration, Bangkok. (In Thai)
- Tumma, K. (2014). Guidelines for occupation group development: A case study of occupation group adaptation of reed, Baan wa village, Baan wa sub-district, Mueng Khonkaen, Khonkaen province. *Proceeding of the 4th Rethink: Social development for sustainability in ASEAN community national and international conference 2014* (pp. 164-170). Khon Kaen : Khon Kaen University. (In Thai)
- Wannaporn, A., Boonprakarn, K., & Tepsing, P. (2018). The meanings and way of life of Khiriwong Community. *Proceeding of the 9th Hatyai National and International Conference* (pp. 27-41). Songkla : Hatyai University. (In Thai)
- Yokanit, P., & Sungraksa, N. (2010). Lesson learning community health care of Nongsarai district, Phanomthuan, Khanchanaburi. *Silpakorn Educational Research Journal*, 2(1), 132-140. (In Thai)

ผู้เขียนบทความ

ดร.พรชัย ศุภวิทิตพัฒนา	อาจารย์ประจำ ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900 Email: fecopcsv@ku.ac.th
รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตต์ศรี สงวนวงศ์	รองศาสตราจารย์ Email: fecovjs@ku.ac.th
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณคุณ ธรณินิธิญาณ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ Email: feconht@ku.ac.th
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพล สืบพงศกร	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ Email: fecoapsu@ku.ac.th
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์พร โสววัฒนกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ Email: fecoppso@ku.ac.th
ดร.กนกกร สีมานนท์	อาจารย์ประจำภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ Email: fecokos@ku.ac.th ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์